

Warszawa, 23 października 2024 r.

**Opinia uzasadniająca celowość nabycia przez Muzeum Historii Polski w Warszawie
kolekcji dawnych map i rycin ze zbiorów prof. Jana Władysława Wosia**

Opinię przygotowano na podstawie opinii merytorycznej dra Pawła E. Weszpińskiego (Muzeum Warszawy) oraz analizy dotyczącej ofert sprzedaży obiektów analogicznych do zaoferowanych do zakupu, wykonanej przez Konrada Pyzla i Łukasza Żuchowskiego, pracowników Działu Zbiorów MHP.

Dr Weszpiński w swojej opinii zauważył, że „przedmiotem zainteresowania nie powinna być cała oferta, lecz zbiór blisko 300 map (...). Tyle z nich bowiem wypełnia kryterium obejmowania swym obszarem terytoriów przynależnych do Polski i Rzeczypospolitej. (...) W tak zawężonym zbiorze mamy do czynienia zarówno z mapami całego państwa, jak i mapami poszczególnych ziem, księstw i nielicznymi planami miast, albo też przedstawienia go w odniesieniu do krajów sąsiednich. Włączenie do zbiorów muzealnych map ze reprezentujących wszystkie te typy zasięgów zobrazowań kartograficznych daje największe możliwości ekspozycyjne, pozwalając na specyficzny charakter przestrzennej kontekstualizacji różnorodnych, przygotowywanych w przyszłości narracji wystawienniczych, publikacyjnych i popularyzatorskich. (...) Zbiór pozwala na uzyskanie dość dużej samodzielności wystawienniczej w ilustrowaniu historii Polski, w tym prezentacji różnorodnych zagadnień o charakterze przestrzennym. (...) Pozwala też na wyodrębnienie przekazu kartograficznego jako ważnego składnika opowieści historycznej opartej na oryginalnych zbiorach, co w przypadku nowotworzonych muzeów jest wyzwaniem dużej wagi”.

Na podstawie powyższej opinii cały zbiór został podzielony na trzy kategorie:

- mapy przedstawiające ziemie polskie – przy czym przyjęto, że w tej kategorii mieszczą się zarówno historyczne ziemie Polski / Rzeczypospolitej Obojga Narodów, które obecnie nie znajdują się w granicach Polski (np. terytoria dzisiejszej Litwy, Ukrainy), jak i ziemie, które obecnie wchodzą w skład Polski, lecz nie wchodziły w momencie powstania mapy (np. XIX-wieczne mapy Pomorza czy Śląska). Do tej kategorii zaliczono także mapy, których tylko niewielka część dotyczy terytoriów Polski (np. mapa z przedstawieniem terenów Czech, Moraw i Śląska). **Takich obiektów wyróżniono 327;**
- mapy przedstawiające ziemie, które nie należą obecnie i nigdy nie należały do Polski. **Takich obiektów wyróżniono 60.**
- inne obiekty, przede wszystkim ryciny, przy czym należy zauważyć, że znaczna część obiektów z tej kategorii jest związana z polską historią, m.in. należy do niej zbiór

XIX-wiecznych rycin przedstawiających postacie polskich bohaterów narodowych. **Takich obiektów wyróżniono 87.**

Oczywiście podział ten jest do pewnego stopnia uznaniowy (w uznaniu, że dana mapa obejmuje „tereny Polski”, ale także w określeniu czy dany obiekt jest mapą czy nie), stąd podane powyżej wartości liczbowe odpowiadające każdej z trzech wyróżnionych kategorii należy przyjąć z tolerancją ok. 10-15%.

Następnie, na podstawie analizy ofert sprzedaży dostępnych online, dotyczących obiektów analogicznych do zaoferowanych do zakupu, a pochodzących z ostatnich kilku (czasem kilkunastu) lat, oszacowano wartość każdego z 474 obiektów wchodzących w skład kolekcji prof. Jana Władysława Wosia. Ze względu na fakt, że niekiedy nie udało się odnaleźć takiej porównawczej oferty, a także biorąc pod uwagę, że oferowane mapy były w różnym stanie zachowania i różniły się od tych pochodzących z kolekcji prof. Wosia (np. były kolorowane, a w kolekcji prof. Wosia niekolorowane lub na odwrót) dla każdego obiektu przyjęto kwotę minimalną i kwotę maksymalną.

Łącznie wartość całej kolekcji prof. Jana Władysława Wosia (474 obiekty) oszacowano na około 314–400 tys. zł. (średnia arytmetyczna z wartości skrajnych to 357 tys. zł.). W odniesieniu do największej kategorii „map przedstawiających ziemie polskie” – czyli tej, której zakup rekomenduje w swojej opinii dr Wespiański – wartość zawiera się w przedziale 265–336 tys. zł. (średnia arytmetyczna z wartości skrajnych to 300,5 tys. zł.).

Mimo iż dr Wespiański w swojej opinii rekomendował zainteresowanie przede wszystkim częścią (większą) kolekcji prof. Jana Władysława Wosia, w skład której wchodziły mapy przedstawiające ziemie polskie, Muzeum Historii Polski w Warszawie podjęło decyzję o nabyciu całości zbioru, z trzech głównych powodów.

Pierwszym jest wartość merytoryczna całości zbioru. Oprócz obiektów rzadkich i cennych, o których pisze także dr Wespiański, a do których można zaliczyć przede wszystkim mapy nowożytnie, autorów (kartografów i wydawców) takich jak np. Gerard Mercator, Abraham Ortelius, Joannes Blaeu, Guillame Sanson, Frederick de Wit, Johann Baptist Homann, Matthäus Seutter, Vincenzo Maria Coronelli, w zbiorze znajdują się także – nierekomendowane przez dra Wespiańskiego do zakupu – m.in. pochodzące z XIX wieku ryciny przedstawiające wizerunki postaci związanych z polską historią (np. Stefana Batorego, Jana III Sobieskiego, Stanisława Leszczyńskiego, Tadeusza Kościuszki, Józefa Poniatowskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Emilii Plater), których wartość w kontekście kolekcji Muzeum Historii Polski jest niezaprzeczalna. Poza tym, mimo iż nieliczne mapy przedstawiające np. ziemie francuskie czy hiszpańskie mają w kontekście budowania kolekcji MHP mniejsze znaczenie, to należy docenić ich wartość jako materiału „kontekstowego”, ważnego chociażby przez fakt, że historia Polski nie działa się nigdy w próżni, a kontakty z różnymi krajami i ich przedstawicielami są jej ważną częścią.

Po drugie, za wartość uznano również zachowanie integralności i kompletności kolekcji należącej do uznanego profesora historii o międzynarodowej renomie, Jana Władysława Wosia, zamieszkałego obecnie we Florencji we Włoszech. Profesor Woś związany był m.in.

z uniwersytetami w Pizie, Heidelbergu i Trydencie, jest autorem wielu prac (przede wszystkim w jęz. włoskim) z dziedzin historii Polski, dziejów Kościoła, czy stosunków polsko-włoskich. Jego kolekcja map i historycznych grafik była budowana przez kilkadziesiąt lat, przede wszystkim w drodze zakupów antykwarecznych. Również jego intencją było zachowanie integralności kolekcji. Niektóre z map należących do kolekcji zostały opublikowane w: Paolo Bellini, *Carte geografiche della Polonia (sec. XVI-XIX). Dalla collezione di Jan Władysław Woś*, Trento 1995.

Po trzecie, wobec przedstawionej powyżej analizy rynku (analogicznych i podobnych ofert) przyjęto, iż zakup całości zbioru za kwotę 70 000 euro (według średniego kursu NBP z dn. 23.10.2024 r. (4,3344) jest to równowartość 303 408,00 zł) jest korzystny cenowo, zważywszy, iż wartość tylko tej części kolekcji, która odpowiada kategorii „map przedstawiających ziemie polskie” – której zakup rekomenduje w swojej opinii dr Wespiański – zawiera się w przedziale 265 – 336 tys. zł (średnia arytmetyczna z wartości skrajnych to 300,5 tys. zł).

Opinię sporządził Konrad Pyzel.

/-/